

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yirmeyah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1835 oder 1836]

זי הימרי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9113

איהנען, איהרע לאסטער אינד
 פֿערגעהונגען דאָפּפּעלט ענט-
 געלטען, ווייל זיא מיין לאַנד
 דורך דיא אַזעזער איהרער שיי-
 זאלע ענטווייהעט אונד מיין
 ערבע מיט איהרען גרייעלן
 אַנגעפֿיללט האַבען. —
 (יט) עוויגער! דוא מינע
 קראַפֿט אונד שוטצוועהר!
 מינע צופֿלֿוכֿט צור צייט דער
 בעדרענגנים, צו דירווערדען
 פֿעלקער פֿאַן אללען ענדען
 דער ערדע הערבייאילען,
 אונד אויסרויפֿען, „פֿירוואַהר
 איינען וואַהן נור האַבען אונ-
 זערע פֿאַרפֿאַהרען אונז צום
 ערבע הינטערלאַסען, איי-
 נען טאַנד דער צו ניכטס
 פֿראַממט. (כ) קאַן דען איין
 מענש איינען גאַטט זיך שאַפֿ-
 פֿען, דאָ ער זעלבסט ניכט
 גאַטט איזט? —“ (כא) דאַהער
 ווייל איך דיעסמאַהל עם איה-

משנה עונם וחטאתם על חללם
 את ארצי בנבלת שקוציהם
 ותועבתיהם מלאו את נחלתי:
 (יט) יהוה עזי ומעוזי ומנוסי ביום
 צרה אליה גוים יבאו מאפסי-
 ארץ ויאמרו אך שקר נחלו
 אבותינו הבל ואין בהם מועיר:
 (כ) היעשה לו אדם אלהים והמה
 לא אלהים: (כא) לכן הנני מודיעם
 בפעם הזאת אודיעם את ידי
 ואת גבורתי וידעו כי שמי
 יהוה:

יז (א) חטאת יהודה כתובה
 בעט ברזל בצפרן שמיר
 חרושה

נען צו ערקענגען געבען, ווייל איהנען צייגען מינע מאַכט אונד שטערקע, דאָמיט זיא
 ערפֿאַהרען דאָס מיין נאַמע עוויגער זיא.

יז (א) דער פֿרעפֿעל יהודה'ס איזט אויפֿגעצייכענט מיט איינעם אייזערנען
 ר ש " י

(יח) משנה עונם. את שגנו על עונם לעשות עונות אבותיהם. וי"ת כן ואשלים לתניינין כקדמאין
 על חד חדין: (יט) ה' עוזי ומעוזי ומנוסי. אטיסוויימאנ"ט בלע"ז ומנחם חברו לשון פלא
 כמונח ליריאיך נס להתנוסס (תהלים ס') וכן ה' נסי (שמות ז'), ודוכ' פתר אותו לשון מנוס ממש:
 אליך גוים יבאו. סוף האומות לשוב אליך ולעבדך שנס אחד ועמד איך עשו להם אלהים והמה לא
 אלהים: מאפסי. כמו מקלה: נחלו לשון נחלה; מועיל. לשון תועלת: (כא) כי שמי ה'. כמשמעו
 מושל ושליט לקיים גזרתי:

יז (א) בעט ברזל. משל הוא כלומר חקוקה בשיקוע ואין נוסה לימחק: חרושה. חקוקה כזה

ב א ו ר

(יח) משנה, ואשלים לתניינין כקדמאין על חד חדין (רש"י בשם ת"י) ולפיו תרגמתי. וכן יאמר
 לרוב משנה על השנות הדבר פעמים רבים. בנבלת שקוציהם, כמו פגרי גלולינס (ויקרא
 כ"ו ל'), והעבתיהם מלאו נחלתי, כמו שנאמר למעלה ותנאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמחם
 לתועבה. (יט) ה' עוזי, כאשר ישמע הנביא חבלית הדבר כי יביאם האל וישיבם על אדמתם
 באחרית הימים, ורלונו בגלות זה להשלים משנה עונם ותטמאו, הכיר מיד טובת ה' וגדולתו
 ואמר ה' עוזי, אז כל הגוים יבואו וישתחוו לפניך, וודו כי אלהיהם הנל, ואתה הוא אלהי
 אמת. (כא) לפן הנני מודיעם, כלומר תכלית כל דבר זה להודיעם את ידו וגבורתי, וכאשר
 כמנתי בפסוק י"ד עיי"ש.

יז (א) שמיר, הוא אכן טוב שקורין דיטאמנט וכן הוא בלשון ערבי. פחובה, על לוחלכס

חרושה על-לוח לבם ולקרנות
 מזבחותיכם: (ב) כזכר בניהם
 מזבחותם ואשריהם על-עין
 רענן על גבעות הגבהות:
 (ג) הררי בשדה חילך כל-
 אצרותיה רבו אתן במתיה
 בחטאת בכל-גבוליה:
 (ד) ושמתה ובה מנתלתה אשר
 נתתי לך והעבדתה את-איביה
 בארץ אשר לא-ידעת כי-אש
 קדחתם באפי עד-עוכם תוקד:

כה

גריפעל, איינגעראבען מיט
 איינער דעמאנטענען שפיטצע
 אויף דער טאפעל דעם הער-
 צענס וויא אויף דען הערנערן
 דער אלטארע. (ב) וויא איה-
 רט קינדער וואַ לעגען איהרע
 אלטארע איהנען שטעטס אים
 זינע, וואַ איהרע געטצען אונ-
 טער דען האַינען אונד אויף
 דען בערנען. (ג) אַ דוא בערג-
 בעיוואַהנער! דיינען בעויטץ
 אויף דען געפילדען, אללע
 דיינע שטעצע געבע אַך צור
 בייטע הין וועגען דער זינד-
 ראַטען אַפּפּערהעהען, דיא
 אן אללען דיינען גרענצען
 שאַעהן. (ד) אַכטערעטען מוסט
 דוא אונד ווידער דיינען וויללען
 פּאָן דיינעם ערבע, דאַן אַך

דיר געגעבען; צום שקלאפען מאַכע אַך דיר דיינעם פּיינדע אין איינעם לאַנדע, דאַן דיר
 אונבעקאַנט אַזט; דען דיא צאַרנגלוטה, דיא איהר אין מיר אַנגעפאַכט, ווירד עוויג

ר י

שהוא חורש בעומק: על לוח לבם. שאינם שוכחין ע"א שלהם: (ב) כזכר בניהם מזבחותם. בזכירת
 בניהם כן היתה להם זכירת מזבחותם נאדם שיש לו גיעגועין על בנו. ומדרש אגדה בעט ברזל כלפון
 שמיר ע"י ירמיה שנקרא עמוד ברזל וע"י יחזקאל (ג) שנאמר לו בשמיר חזק מלור נחמי מלחך:
 ואשריהם אשר על עץ רענן. על עץ כמו אלל וכת"י תחוח כל אילן ענוף: (ג) הררי בשדה. ירושלים
 היושבה בהר המישור כל סביב העיר מיסור שדה ולשון הררי כמו ערבי(ישעי' י"ג) על שם שיושב בערבה
 אינטיינד"ש בלע"ז יושבי ההר: חילך. כמו ממוך: במתוך בחטאת. במתוך עשויות בחטא לשם ע"א
 בכל גבולך: (ד) ושמתה. על כרחך חשמת ארצך את אשר לא שבתה בשנתותיכם שאמרת ללב
 ושבתה הארץ (ויקרא כ"ה): ונד. אלקים מחמת נחלתך אשר נתתי לך שלא עשית רלוני להשמיטה.
 ד"א ונד מנחלתך ונד אלקים מנחלתך שאגלה אותך ממנה: כי אש קדחתם באפי. יקדחתם נחתי:

ב א ו ר

חרושה, על קרנות המזבח. (ב) כזכר, אמר זכירת מזבחותם ואשריהם והספור עליהם
 הוא ערב עליהם כזכר בניהם שהם חביבים עליהם וזוברים אותם חמיד לאהבתם אותם
 (רד"ק). ואשריהם, אשריהם הם ע"א עלמה ולא העץ, כאשר הוביח החכם געוועניוס בראיות
 ברורות בספר המלין שלו. (ג) הררי, כן נקראו פה לדעת השורשים החשובים והגדולים בעם,
 וגם מלכי יהודה השוכנים על גפי רום הגדולה, ועליהם נאמר כל הפרשה ארור הנבר אשר
 יבטח וגו' עקב הלב וגו' ובאשר אפרש. בשדה חילך, ומלת בשדה אע"פ שהטעם עמד בה
 פירושה שהיא דבוקה עם חילך (רד"ק), ואני תרגמתי בשדה חילך בהפוך כאלו חביב חילך
 בשדה, ובאשר כתב הרד"ק במקרא זה על במתוך בחטאת, שהוא כאלו אמר בחטאת במתוך,
 כלומר למה יהי כל חילך וכל אולרותיך לבו בעבור חטאת במתוך, ובמכו רבים תיבות שהן
 הפיכות בטעמם, כמו מקום שם קנר, שטעמו מקום קנר שם, ומספר אל יודעי נהי, כמו
 יודעי נהי אל, מספר והדומים להם רבים עכ"ל. (ד) ונד, ר"ל בעל כרחך כפי' רש"י, והב'
 חשמת פה במקום נד, כמו לא חשמה ברעך וביוצא בזה. עד עולם, עד זמן ארוך כידוע.
 חוקד, נעין הדברים האלה אשר האל לפירושינו (לעיל ט"ו י"ג) לנביא עלמו, ועמה יאמרם

(ה) כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲרָוֶה הַגִּבֹּר
 אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשֵׁם בָּשָׂר
 זָרְעוּ וּמִן־יְהוָה יִסּוּר לִבּוֹ: (ו) וְהָיָה
 כְּעָרְעָר בְּעָרְבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי־
 יָבֹא טוֹב וְשָׁכֵן הַרְרִים בְּמִדְבַר
 אֶרֶץ מִלְחָה וְלֹא תֵשֵׁב: (ז) בָּרוּךְ
 הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בִּיהוָה וְהָיָה
 יְהוָה מִבְטָחוֹ: (ח) וְהָיָה כַּעֵץ וְ
 שָׁתוּל עַל־מַיִם וְעַל־יֹבֵל יִשְׁלַח
 שָׁרְשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי־יָבֹא הַסּוּף
 וְהָיָה עֲלֵהוּ רַעֲנָן וּבִשְׁנַת בְּצִירָתוֹ
 לֹא יִדָּאָג וְלֹא יִמָּישׁ מַעֲשׂוֹת
 פָּרִי: (ט) עֵקֶב הַלֵּב מְכַל וְאָנֶשׁ

ברעננען. (ה) זא שפריכט
 דער עוויגע: פֿערפֿלוכט זיין
 דער מאן, דער אויף מענשען
 זיך פֿערלעכט, דער שטערבֿ=
 ליכע צו זיינער שטיטצע וועה=
 לעט, אונד פֿאן דעם עוויגען
 אביוענדעט דאז הערץ! (ו) דער
 מוס גלייך איינער איינזאמען
 שטירע אין דער וויסטע דא
 שטעהען, אונד פֿערגעבענס
 דעם גוטען ענטגעגען זעהען,
 דאז דא קאממען זאלל, דיא
 דירע וויסטע בלייבט זיין
 אויפֿענטהאלט, איין אונדֿרוכט=
 בארעם פֿעראדעטעם לאנד.
 (ז) געזעגעט זיין דער מאן,
 דער אויף דען עוויגען זיך פֿער=
 לעסט, אונד דעססען צופֿער=
 זיכט דער עוויגע איזט. (ח) דער
 ווירדגלייך איינעם אים וואס=
 סערגעפֿלאנצטען בויע זיי

יראה קרי הוא

נע ווארצעל דיכט אים שטראמע אויסשטרעקקען, אונד ניכט דיא היטצע עמ=
 פֿינדען, דיא דא אייסברעכען זאללעט; איסטער גרין בלייבט זיין בלאטט,
 אונד דער דיררען יאהרעסצייט ענטגעגען טראטצענד, הארט ער ניע אויף, פֿריכֿ=
 טע צו טראגען. (ט) טריגערישער דען אללעם איזט דאז מענשליכע הערץ, זעהר

ר ש י

(ה) אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם - בחריזו וקלירו לומר אורע בשניעית ואובל: זרועו. כמו עזרו וכן ת"י
 רוחלניה: ומן ה' יסור לבי. יסהבטיחו: לויחי את ברכתי לכם (ס) כ"ג: (ו) כערער. כען יחידו לשון
 ערירי (בראשית ט"ו). ויש אומרי' דגאשטי"ה בלע"ו. ומנחם פי' שס ען מעלי היער וערער שמו וכן
 פי' כערער במדבר ען אחד מעלי היער: בערבה. לשון מישור: חררים. יונש כמו חרה מני חורב
 (איוב ל'): ארץ מלחה. ארץ שהיא מליחה ולא תהא מיושנת: (ח) ולא יראה. העץ ני יבא חס:
 בכורת. לשון רעב פאמל"א בלע"ו. ל"א בכורת לשון מבכר וכן מכרו מנחם: לא ידאג. לא יפחד:
 (ט) עקוב הלב. מלא חוארה ועקוב' מכל רעה: ואנוש. לשון חולי ומליו הוא זה: מי ידענו. הוא

ב א ו ר

לזנינים בעם ביתר שאת ויתר עון, וזה ג"כ ראיה לפירושי לעיל. (ו) כערער, לפי' רש"י
 ורד"ק בתהלים הוא ען יחידו הגדל במדבר, והוא א' מעלי יער, ורבים מחכמי באומות
 הוכיחו שהוא העץ הנקרא ווחהתווערבווק, והחנם געעניוס מאן בהוראה זאת בעבור שפעל
 שכן לא יחואר כהונן על העץ, ולפירושינו הפעל ולא יראה וגו' ושכן וגו' מוסב על הגבר
 ולא על העץ, והוא משל מעורב עם חארי הנמשל, וכן הוא לרוב בספרי נביאים נידוע
 למנין. ולא יראה, כלומר אם יקוה לטוב כי יבא, לשוא תהיה תקומו. הררים,
 זהו במדבר במקום שלא יכול שם מער מרוב החום, וחררים ענין שריפה ולקה מרוב
 חמימות, מן ועלמני חרה מני חרב (איוב ל' ל'), ומרה נחשתה (ישוקאל כ"ד י"א), נחר מפוח
 (רד"ק). (ט) עקב הלב, כלומר מי ידע ויניר לנ האדם העקב והרע שיובל לסמוך ולכטוח

בְּאֶרֶץ יִכָּהְנוּ בִּי עֲזָבוּ מְקוֹר
 מִיָּם־הַיָּם אֶת־יְהוָה: (יד) רַפְּאֵנִי
 יְהוָה וְאֶרְפָּא הוֹשִׁיעֵנִי וְאוֹשַׁעַה
 בִּי תִהְיֶה אֶתְּרָה: (טו) הִנֵּה־
 הִמָּה אֹמְרִים אֵלַי אֵיךְ דָּבַר־
 יְהוָה יְבוֹאֵנָא: (טז) וְאֲנִי לֹא־אֶצְתִּיו
 מִרְעָה אֶתְּרִיקָה וַיּוֹם אֲנוֹשׁ לֹא
 הִתְאוּתִי אֶתְּרָה יִדְעָת מוֹצֵא
 שְׁפָתַי נִכַּח פְּנֵיהָ הִיָּה: (יז) אֵל־
 תִּהְיֶה־כִּי לְמַחְתָּה מַחְסֵי אֶתְּרָה
 בַּיּוֹם רָעָה: (יח) יִבְשׁוּ רַדְפֵי וְאֵל־
 אִבְשָׁה אֲנִי יַחְתּוּ הִמָּה וְאֵל־
 אֶחְתָּה אֲנִי הִבִּיא עֲלֵיהֶם יּוֹם

רועועם לאנדע מיססען פֿער־
 דאָממט ווערדען, דען אויך זיא
 האַבען דיא קיזעללע דעס לע־
 בענדיגען וואַססערס, האַבען
 דען עוויגען פֿערלאַססען.
 (יד) זאָ היילע מיך דען, עווי־
 גער! דאָס איך וואַהרהאַפֿט
 געהיילט זייא! הילף מיר, דאָס
 מיר רעכט געהאַלפֿען ווערדע,
 דען דוא ביזט מיין רוהם,
 (טו) זיעה! אימסער זאַגען זיא
 צו מיר: וואָ בלייבט דאָ וואַרט
 דעס עוויגען? לאָס עס איינ־
 מאַל קאַממען! (טז) אונד איך,
 איך מאַסע מיר ניכט מעהר אָן,
 אַלס איינעם הירטען ציעמט,
 דער דיר פֿאַלגט, איך ווינש־
 טע יא גאַר דען אונגליקסטאָג
 ניכט; דוא, אָ עוויגער ווייסט
 עס, וואָס מיין סונד שפּראַך
 געשאַה אימסער אין דיינער

געגענוואַרט. (יז) אָ זאָ וואַללע ניכט דיא אורזאַכע מיינער בעשטירצונג ווערדען,
 דוא ביזט יא דאָך מיין שוטץ צור צייט דער נאָטה. (יח) מאַגען מיינע פֿערפֿאַלגער
 צו שאַנדען ווערדען, נור דאָס איך מיך ניכט שאַמען מיססען, מאַגען זיא בע־
 שטירצט דאָ שטעהען, דאָס נור איך ניכט בעשטירצט ווערדען! ברינגע איבער זיא דען

ר ש י

שליחותי בקבירות תחתיות ארץ יכחבו: (יד) כי תהלתי אתה. כך אני מתהלל ומתפאר ליומר שאתה
 מושיעי תהלתי וונטנל"א בלע"ז: (טו) איה דבר ה'. הפורענות שאתה מתנבא: (טז) ואני לא
 אלת. לא מהרתי לזרזך להביאם מהיות רועה טוב מחזר אחרך לנקש עליהם רקמים: ויום אנוש.
 חולי של מורענות לא התאויתי. וי"ת ואנא לא עבנית על מימרך מלהתנבאות עליהן לאתבותהון
 לדחלחך ולפי התרגום יהיה אלתו לשון עיכוב כלומר לא עבנתי מלומר להם שליחותיך ולהשיגם אליך
 אם היו שומעים אלי: מולא שפתי נכח פניך היה. להשיב את חמתך מהם: (יז) אל תהיה לי
 למחטה. אל יהי שליחותך למחט': (יח) יבשו רדפי. אנשי ענתו' לנדם:

ב א ו ר

שנייה מקוה ישראל הלא כל עוזיך יבשו ויאכדו לנטח לפי משפטיך הלבדק, לכן יבשו ויחמו
 המה לנדם ולא הטובים עמם, ורפאני ברפואה שלימה וגמורה שלא ארואה בחורבן בית המקדש.
 (יג) יכחבו, ר"ל עם העוזבים אותך ויבשו גם המה כי גם המה עזבו את ה' כי לא שמעו
 לדבריו, ואני הסנתי מלח בארץ למלת וסירי וכאשר תרגמתי. (יד) וארפא, שיהי רפואה
 שלימה וכאשר נכחתי כי אם אני אחי' ואנלל כדבריך אם אני לעלמי מה אני הלא תכסה
 פני נשת אם יחרכ המקדש וינטל החמוד, ואיך אנלל מחרפת נבל ומגדפתם, כי בלא זה
 שחקו עלי ואומרים איה דבר ה' יבא נא. (טז) אצחי, מענין והנוגשים אלים, כלומר לא
 הייתי אף יותר מאשר יאה לרעה אחרוך, לא הוספתי מלה א' על דבריך ובכל זה שתעללו
 בי. ויום אנוש, אשר אמרת להביא עליהם לא אומתי והפלתי תחומי לפניך להשיב מהם
 הרעה אתה ידעת. (יח) הביא עליהם, עליהם לנדם ולא על הטובים וכבוד כסאך אל תנבל.

אינגליקסטאג, אונד שלאגע ויא מיט פֿערדאָפּפּעלטן שלעגן! — (יט) דאָן שפּראַך דער עוויגע צו מיר אַלזאָ: געהע, שטעל= לע ריך אין דאָז טהאַר דעם גע= מיינען פֿאַלקעס הין, וואָ דיא קעניגע יהודה'ס אויס אונד איינגעהען, אונד דאָן אויך אין אַללע טהאַרע ירושלים'ס, (כ) אונד שפּרעכע צו איהנען: האַרט דאָ וואָרט דעם עוויגען, איהר קעניגע אין יהודה, גאַנץ יהודה אונד אַללע בעוואָהנער ירושלים'ס, דיא איהר דורך דיעזע טהאַרע געהט! (כא) וואָ שפּריכט דער עוויגע: היטעט אויך, וואָ ליעב אויך אייער לע= בען איזט, אונד כרינגעט קיי= גע לאַסט אַם רוהעטאָגע צו דען טהאַרען ירושלים'ס הע= ריין. (כב) טראַגעט אַבער אויך קיינע לאַסט הינויס אויס אוי= ערן הייוערן אַם שבת=טאָגע, אונד פֿערריכטעט איבער= הויפט גאַר קיינע אַרבייט, זאָנדרען האַלטעט איהן הייליג דיעזען רוהעטאָג וויא איך אוי= ערן

רָעָה וּמְשַׁנֶּה שְׁבֵרוֹן שְׁבָרָם: (יט) כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הַלֵּוֹי וְעַמְדַת בְּשַׁעַר בְּנֵי־עַם אֲשֶׁר יָבֹאוּ בּוֹ וּבְכָל שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם: (כ) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה מַלְכֵי יְהוּדָה וְכָל־יְהוּדָה וְכָל יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם הַבָּאִים בְּשַׁעֲרֵים הָאֵלֶּה: (כא) כֹּה אָמַר יְהוָה הַשְׁמְרוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאַל־תִּשְׂאוּ מִשָּׂא בְיּוֹם הַשַּׁבָּת וְרִבֵּאתֶם בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם: (כב) וְלֹא־תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתֵיכֶם בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וּקְדַשְׁתֶּם אֶת־יּוֹם הַשַּׁבָּת

העם קרי כאשר

הויפט גאר קיינע ארבייט, זאנדרען האלטעט איהן הייליג דיעזען רוהעטאג וויא איך אוי= ערן

ב א ו ר

(יט) כה אמר, פה מחיל הנבואה תחת יהויקים או תחת יהואחז המלך כי תחת יאשיהו המלך נודעו לא נאמרה, ובאשר כחנתי בחלת פ' ב', ומנאן והלאה יפנה הנביא ג"כ דבורו למלכי ישראל כמו לעם ולנביאים, וכל הנבואות אשר היו לו מסוף ימי יאשיהו המלך עד הגלות (מפרשה זו עד פרשה ל"ט) יחלק הסופר לשתי מחלוקת, בראשון (מפ' זו עד פ' כ"ו) יבואו דברי ריב וחוכמה על גודל פשעם ומרים נגד ה' ובני אדם ונגד נפשם, ויעודים רעים וקשים מהפרענות אשר תבאנה עליהם באחרית הימים, ובחלק השני (מפ' כ"ו עד פ' ל"ט) נכתבו אזהרות ונחמות רבות לעוררם לתשובה בנאמר בפ' כ"ו אולי ישמעו וישנו איש מדרגו ולכן פרט להם עונשם בדבורים קשים ורעים, והאריך בנחמה לתת להם תקוה טובה ולהניחם צוה אל דרך הישר. והנבואות האלה לא נכתבו לפי הזמן כאשר בא אליו רק כפי מיני המעשים והיעודים, ולכן הביא לפעמים נבואות אשר היו לו בימי לדקיה בתוך נבואתו בימי יהויקים, ומערב דברי ה' על יהואחז ויכניה בתוך דכיוו על יהויקים, והרבה כעין זה, כי הוא סדרם תמיד לפי מין המעט או העונש הנכלל בנבואה זאת, וכאשר אפרש במקומו א"ה. (כא) והבאחם בשערי, אל תשאזו משא מחוץ לעיר להביאה בתוך העיר, וכאשר כתב הרד"ק, כי לא הזהיר הנביא רק על ההולאה והכנסה דרך השערות מחוץ לעיר כי לא היו מייבים בהנסקה והולאה מבתיהם בתוך העיר לפי שיבשלים היו דלתותיה נעולות בלילה.

תרגום אשכנזי נה

ערו פֿאַט ערו כעפֿאַהלען.
 (כג) זיא צוואַר געהאַרצטען
 מיר ניכט, נייגטען ניכט איהר
 אַהר, אונד פֿוהרען פֿאַרט אין
 איהרעם שטאַררוינע, אַללען
 געהאַרזאם אונד אַללע כעכסע-
 רונג צו פֿערווייגערן. (כד) וואָל-
 לעט איהר מיר נון געהאַרצען,
 שפּריכט דער עוויגע, קיינע
 לאַסט אין דיא טהאַרע
 ירושלים'ס אַם רוהעטאַנע צו
 ברינגען, דען שכח הייליג צו
 האַלטען אונד קיינע אַרבייט אַן
 איהם צו פֿערריכטען, (כה) זאָ
 זאַללען פֿערנער צו דען טהאַ-
 רען דיעזער שטאַדט קעניגע
 אונד פֿירסטען אינציעהען,
 דיא אויף דעם טהראָנע דור'ס
 זיטצען, צו וואַגען אונד צו
 פֿעֿררען, זיא זאָוואָהל אַלס
 איהרע פֿירסטען אונד דיא
 איכריגען בירגער יהודה'ס,
 אונד בעוואָהנער ירושלים'ס,
 אונד דיא שטאַדט זעלכסט
 ווירד עוויג בעוואָהנט בלייבען.
 (כו) דאַן ווירד מאַן אויך פֿאָן
 דען שטעדטען יהודה'ס, פֿאָן
 דען געגענדען אום ירושלים,
 פֿאָן דעם לאַנדע בנימין, פֿאָן
 דען עכענען, בערניגטען אונד
 זדליכען געגענדען היעהער
 וואַללען אין דען טעמפלעל דעם
 עוויגען, דיזעזע מיטן בראַנד-שלאַכט -
 מעהלאַפֿפֿער אונד ווייהרויך, אונד יענע מיט אַ-
 פֿפֿער דעם דאַנקעם. (כז) ווערדעט איהר מיר אַכער ניכט געהאַרצען, דען שכח צו היי-
 ליגען

כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם:
 (כג) וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הָטוּ אֶת-
 אָזְנָם וַיִּקְשׂוּ אֶת-עַרְפֹּס לְבַלְתִּי
 שׁוֹמֵעַ וּלְבַלְתִּי קָחַת מוֹסֵר:
 (כד) וְהָיָה אִם-שָׁמַע תִּשְׁמָעוּן
 אֵלַי נִאֲמִי-הוּא לְבַלְתִּי וְהָיָה
 מִשָּׂא בְשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת בְּיוֹם
 הַשַּׁבָּת וּלְקַדֵּשׁ אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת
 לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת-בָּהּ כָּל-מְלָאכָה:
 (כה) וּבָאוּ בְשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת
 מְלָכִים וְיִשְׂרָאֵל יֹשְׁבֵי עַל-כַּסֵּא
 דָּוִד רֹכְבִים וּבָרֶכֶב וּבַסּוּסִים
 הָמָּה וְיִשְׂרָאֵל אִישׁ יְהוּדָה וַיֵּשְׁבִי
 יְרוּשָׁלַם וַיֵּשְׁבָה הָעִיר הַזֹּאת
 לְעוֹלָם: (כו) וּבָאוּ מֵעַרְי-יְהוּדָה
 וּמִסְבִּיבוֹת יְרוּשָׁלַם וּמֵאֶרֶץ
 בְּנֵימִן וּמִן-הַשְּׂפֵלָה וּמִן-הַהַר וּמִן-
 הַנֶּגֶב מִבָּאִים עָלָה וּזְבַח וּמִנְחָה
 וּלְבֹנָה וּמִבָּאֵי תוֹדָה בֵּית יְהוָה:
 (כז) וְאִם-לֹא תִשְׁמָעוּ אֵלַי לְקַדֵּשׁ

שמוע קריי בו קריי
 עוויגען, דיזעזע מיטן בראַנד-שלאַכט - מעהלאַפֿפֿער אונד ווייהרויך, אונד יענע מיט אַ-
 פֿפֿער דעם דאַנקעם. (כז) ווערדעט איהר מיר אַכער ניכט געהאַרצען, דען שכח צו היי-
 ליגען

ר ש י

(כג) ולא שמעו. אבותיכם למה שזויתי: (כה) ונאו. כמו ולבא:

ב א ו ר

(כז) ואם לא חשמעו אלי לקדש, ולעיל בפסוק כ"ג אמר והיה אם שמע וגו' לבלתי הביא
 משא וגו' ואם"כ ולקדש את יום השבת, כי דרך המקרא לדבר תמיד בדרך לא זו אף זו או
 בדרך זו ואם"ל זו כידוע, ונאמר מלינו באמור כי אם לשאר הקרוב אליו. לאמו ולאביו
 וגו' יטמא, ואם כפ' כ"א י"א לאביו ולאמו לא יטמא וכן לרוב.

תרגום אשכנזי

לינען קיינע לאסט אן דיעועם טאנע אין דיא טהארע ירושלים צו ברינגען, זא לאסטע איך אין פייער אין דען טהארען אויסברעכען, דאז דיא פאללעסטע ירושלים אונ- לעשבאר ניעדער ברענגען ווירד.

ירמיה יז

את יום השבת ולבתי ושאת משא ובא בשערי ירושלם ביום השבת והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלם ולא תכבה:

יח (א) הדבר אשר היה אל- ירמיהו מאת יהוה לאמר: (ב) קום וירדת בית היוצר ושמה אשמיעך את דברי: (ג) וארד בית היוצר והנהו עשה מלאכה על האבנים: (ד) ונשתת הכלי אשר הוא עשה כחמר ביד היוצר ושב ויעשהו כלי אחר כאשר ישר בעיני היוצר לעשות: (ה) ויהי דבר יהוה אלי לאמור: (ו) הכיוצר הזה לא אוכל לעשות לכם בית ישראל נאם יהוה הנה

יח (א) דער בעפעהל וועל. דער אן ירמיה פאם עוויגען ערגינג, לויטעטע אל. זא: (ב) מאכע דיד אויף! געהע אין דעם טעפפערס היו הינאב, אונד דארט ווער- דע איך דיר מיינען פערנערן אויפטרעג געבען. (ג) איך גינג הינאב אין דעם טעפפערס היו, אונד ער וואר עכען אי- בער מינר ארבייט אויף דער שייבע בעגריפען. (ד) דאז געפעס דאז ער אין ארבייט האטטע, מיסלאנג, זא מאכטע ער עס וויערער דעם טהאנע גלייך אין דעם טעפפערס האנד אונד בענאן אויפס נייע איין אנדערעם געפעס דארויס צו בילדען, וויא עס זיינעם געשמאקע אס בעסטען צוואג.

טע. (ה) דא ערגינג דעם עוויגען ווארט אן מיך אלוף: (ו) קאן איך עטווא, שפריכט דער עוויגע, מיט איך ישראלים ניכט עבען זא וויא דיעזער טעפפער פערפארען, זעהעט וואס

ר ש י

יח (ג) על האבנים. על סדנא סורמא"ש בלע"ז: (ד) אשר הוא עושה כחמר. אשר הוא עושה מן

ב א ו ר

יח (ב) בית היוצר, הידוע לו, ונראה כי לכך נקרא יולר חרש לכד יולר סחם בעביר שהול לכדו יולר ועושה החמר בידו ברכונו מבלי אמלעי, משא"כ בנעלי אומנות אחרים הלרכיבי עוד לכלים לעשית ולנמור מלאכתם, ולכן המשיל פה ישראל לחמר כי גם המה ביד ה' כחומר ביד היוצר לעשות עמהם ברכונו מבלי אמלעי. (ד) כחמר ביד היוצר, או מוכן באן מלת ויעשהו כחומר ביד היוצר ולא נכתב בעבור שפעל עשה נאמר פעמים רבים במקרא זה, או הפיוט אשר הוא עושה, והנה הוא עושה אותו כחומר ביד היוצר, ואז המשל דומה ממש למשל והבן יבן